

ІНСТИТУЦІОНАЛЬНЕ СЕРЕДОВИЩЕ ФОРМУВАННЯ МЕХАНІЗМІВ ЕКОЛОГО-ЕКОНОМІЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВВЕДЕННЯ ОБ'ЄКТІВ ЛІСОВОЇ РЕКРЕАЦІЙНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ

©2023 МЕДИНСЬКА Н. В., ГЮЛТЕКІН О. О.

УДК 338.48
JEL: Q23; Q26; Q57; Q58

Мединська Н. В., Гюлтекін О. О. Інституціональне середовище формування механізмів еколого-економічного забезпечення введення об'єктів лісової рекреаційної інфраструктури

Встановлено, що необхідною умовою упередження проявів надмірного рекреаційного навантаження на лісові біогеоценози виступає формування інституціонального середовища розроблення механізмів еколого-економічного забезпечення введення об'єктів лісової рекреаційної інфраструктури. Обґрунтовано, що інституціональне середовище рекреаційного лісокористування являє собою комплекс інститутів-правил та інститутів-організацій, які забезпечують господарське освоєння рекреаційного потенціалу лісів і подальшу його комерціалізацію через різноманітні форми ринкових товарно-грошових відносин. Виявлено, що комплекс сучасних інститутів-правил рекреаційного лісокористування має бути спрямований на те, щоб сформувані в лісокористувачів такі світоглядні орієнтації, які передбачатимуть більш ефективне використання екосистемних послуг лісів замість першочергового освоєння найбільш ліквідної деревної складової лісового фонду. Доведено, що важливою складовою інституціонального середовища функціонування об'єктів лісової рекреаційної інфраструктури є формування комплексу інститутів-організацій, які забезпечуватимуть сприяння просуванню продуктів рекреаційного лісокористування на ринок рекреаційних послуг, зокрема надаватимуть консультаційні послуги стосовно специфікації видів лісгосподарської діяльності, яка пов'язана з організацією туристично-рекреаційної діяльності на території лісових біогеоценозів. Установлено, що механізмами еколого-економічного забезпечення введення об'єктів лісової рекреаційної інфраструктури виступають: механізм еколого-лісівничого регулювання рекреаційного навантаження на лісові біогеоценози; механізм фінансово-економічного забезпечення розбудови лісової рекреаційної інфраструктури; механізм економічного стимулювання рекреаційного освоєння ресурсного потенціалу лісів. Обґрунтовано, що специфікація механізмів еколого-економічного забезпечення введення об'єктів рекреаційної інфраструктури має бути зорієнтована на максимізацію комплексної ефективності рекреаційного лісокористування з урахуванням вимог поглиблення децентралізації влади та воєнного стану.

Ключові слова: інституціональне середовище, механізм, фінансово-економічне забезпечення, рентна плата, постійні лісокористувачі, ефективність.
Рис.: 1. Бібл.: 9.

Мединська Наталія Василівна – кандидат економічних наук, доцент, виконуюча обов'язки завідувача кафедри земельного кадастру, Національний університет біоресурсів і природокористування України (вул. Героїв Оборони, 15, Київ, 03041, Україна)

E-mail: natazv@ukr.net

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2573-0205>

Гюлтекін Оксана Олександрівна – аспірантка кафедри земельного кадастру, Національний університет біоресурсів і природокористування України (вул. Героїв Оборони, 15, Київ, 03041, Україна)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2440-2392>

UDC 338.48
JEL: Q23; Q26; Q57; Q58

Medynska N. V., Gultekin O. O. Institutional Environment for the Formation of Mechanisms of Ecological and Economic Support for the Introduction of Forest Recreational Infrastructure

It is found that a necessary condition for preventing the manifestations of excessive recreational load on forest biogeocenoses is the formation of an institutional environment for the development of mechanisms for the ecological and economic support of the introduction of forest recreational infrastructure. It is substantiated that the institutional environment of recreational forest use is a complex of institutions-regulations and institutions-organizations that ensure the economic development of the recreational potential of forests and its further commercialization through various forms of market commodity-money relations. It is identified that the complex of modern institutions-regulations of recreational forest use should be aimed at forming in forest users such worldview orientations that will provide for more efficient use of forest ecosystem services instead of priority development of the most liquid wood component of the forest fund. It is proved that an important component of the institutional environment for the functioning of forest recreational infrastructure is the formation of a set of institutions-organizations that will provide assistance in promoting recreational forestry products to the market of recreational services, in particular, provide consulting services on the specification of forestry activities related to the organization of tourism and recreational activities in the territory of forest biogeocenoses. It is determined that the mechanisms of ecological and economic support for the introduction of forest recreational infrastructure facilities are the following: mechanism for ecological and forestry regulation of recreational load on forest biogeocenoses; mechanism for financial and economic support for the development of forest recreational infrastructure; mechanism for economic stimulation of recreational development of the resource potential of forests. It is substantiated that the specification of mechanisms for environmental and economic support for the introduction of recreational infrastructure facilities should be focused on maximizing the integrated efficiency of recreational forest use, taking into account the requirements of deepening decentralization of power and martial law.

Keywords: institutional environment, mechanism, financial and economic support, rent, permanent forest users, efficiency.

Fig.: 1. Bibl.: 9.

Medynska Nataliia V. – PhD (Economics), Associate Professor, Acting Head of the Department of Land Cadastre, National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine (15 Heroiv Oborony Str., Kyiv, 03041, Ukraine)

E-mail: natazv@ukr.net

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2573-0205>

Gultekin Oksana O. – Postgraduate Student of the Department of Land Cadastre, National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine (15 Heroiv Oborony Str., Kyiv, 03041, Ukraine)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2440-2392>

Рекреаційне лісокористування являє собою складний багатофункціональний процес використання екосистемних послуг лісів, що здійснюється через об'єкти лісової рекреаційної інфраструктури, котрі забезпечують залучення корисних властивостей лісових біогеоценозів у відтворювальний процес. Тобто розбудова та модернізація мережі об'єктів лісової рекреаційної інфраструктури і є запорукою розширення масштабів рекреаційного лісокористування за рахунок освоєння корисних властивостей лісів.

Ураховуючи природоохоронну вагомість лісових земель і лісових насаджень, які виступають територіальним і ресурсним базисом рекреаційного лісокористування, необхідним є розроблення механізмів еколого-економічного забезпечення введення об'єктів лісової рекреаційної інфраструктури, щоб усунути прецеденти виснажливого використання окремих складових лісоресурсного потенціалу. Водночас розроблення таких механізмів має передбачати реалізацію окремих етапів формування інституціонального середовища розвитку рекреаційного лісокористування. Таке інституціональне середовище повинне охоплювати комплекс інститутів-правил та інститутів-організацій, які забезпечуватимуть залучення рекреаційної цінності лісів у господарський обіг суб'єктів лісгосподарського підприємства та спеціалізованих суб'єктів рекреаційно-туристичної діяльності.

Поглиблення децентралізації влади та корпоративізації лісового сектора національної економіки сформували сприятливі передумови для модернізації інституціонального середовища формування механізмів еколого-економічного забезпечення введення об'єктів лісової рекреаційної інфраструктури, що є дуже важливим в умовах воєнного стану.

Метою статті є розроблення інституціонального середовища формування механізмів еколого-економічного забезпечення введення об'єктів лісової рекреаційної інфраструктури з урахуванням вимог децентралізації та воєнного стану.

Формування інституціонального середовища розроблення механізмів еколого-економічного забезпечення введення об'єктів лісової рекреаційної інфраструктури має базуватися на фундаментальних засадах інституціонального забезпечення сфери природокористування, які сформульовані у працях Б. Буркинського, В. Голяна, Б. Данилишина, А. Мартієнко, Н. Хумарової [1–3]. Також доцільно враховувати ключові моменти інституціонального забезпечення користування лісовими землями та землями під полезахисними лісовими насадженнями [6]. Фундаментальною передумовою формування набору інститутів-правил та інститутів-організацій рекреаційного лісокористування виступає поглиблення децентралізації влади та завершення процесу об'єднання територіальних громад [8], а також інституціоналізація економічного механізму енергоефективного приро-

докористування [4]. Детермінуючий вплив на інституціональне середовище формування механізмів еколого-економічного забезпечення введення об'єктів лісової рекреаційної інфраструктури справляє також фактор наслідків російського вторгнення, що необхідно враховувати при програмуванні заходів щодо використання рекреаційної цінності лісів для реабілітації постраждалих внаслідок воєнних дій громадян.

Інституціональне середовище рекреаційного лісокористування являє собою комплекс інститутів-правил та інститутів-організацій, які забезпечують господарське освоєння рекреаційного потенціалу лісів і подальшу його комерціалізацію через різноманітні форми ринкових товарно-грошових відносин. Традиційні інститути-правила рекреаційної діяльності не завжди доцільно імплементувати у сферу рекреаційного лісокористування, оскільки вони не враховують значний комплекс особливостей господарського освоєння рекреаційного потенціалу лісів. Більше того, виходячи з того, що основними суб'єктами рекреаційного лісокористування виступають постійні лісокористувачі, які користуються лісоресурсними активами, як правило, державної власності, доцільним є формування набору інститутів-правил, котрі дадуть змогу суб'єктам лісгосподарського підприємства формувати та просувати на ринок рекреаційних послуг продукт, отриманий на основі використання корисних властивостей лісів.

Комплекс сучасних інститутів-правил рекреаційного лісокористування спрямований на те, щоб сформувати в лісівників та інших суб'єктів лісгосподарського підприємства такі світоглядні орієнтації, що передбачатимуть більш ефективне використання екосистемних послуг лісів замість першочергового освоєння найбільш ліквідної деревної складової лісового фонду. Такі світоглядні орієнтації забезпечать перманентне відтворення всіх складових лісоресурсного потенціалу, зокрема на самозаліснених сільськогосподарських землях, для нарощення природно-ресурсного потенціалу рекреаційного лісокористування, що дасть змогу кардинально переглянути традиційні методи ведення лісового господарства та переорієнтувати його з ресурсної спрямованості на багатофункціональне використання сировинної та несировинної складових лісових біогеоценозів.

Фактично таким чином буде формуватися перевірений передовою іноземною практикою формат комплексного використання лісоресурсного потенціалу з максимізацією форм комерціалізації залучення у відтворювальний процес корисних властивостей лісів, передусім їх рекреаційної цінності. Більше того, рекреаційне лісівництво за таких умов стає магістральним елементом лісгосподарського підприємства в цілому, оскільки функціонування мережі об'єктів лісової рекреаційної інфраструктури також

підтягуватиме процеси розширеного відтворення побічного лісокористування, рибальства та мисливства.

Формальне та неформальне вмонтування в систему лісівничих відносин інститутів-правил рекреаційного лісокористування також сформує модернізовані системи наближеного до природи та соціального лісівництва. Наближене до природи лісівництво являє собою комплекс заходів з лісовідновлення, лісовідтворення, охорони та захисту лісів і передбачає максимізацію примноження складових лісового біорізноманіття. Якраз заходи рекреаційного лісівництва мають доповнюватися запровадженням системи вибіркового рубок, переформуванням одновікових деревостанів у різновікові, забезпеченням безперервного відтворення лісової рослинності та лісового біорізноманіття в цілому. Суб'єкти рекреаційного лісокористування з метою запровадження сучасних систем наближеного до природи лісівництва мають здійснювати заходи по лісовідновленню в місцях проведення суцільних рубок через природне поновлення лісових насаджень, а також створення високопродуктивних швидкорослих насаджень. Розширення масштабів рекреаційного лісокористування через спорудження мережі суб'єктів лісової рекреаційної інфраструктури частково дозволить оптимізувати породний склад насаджень, прискорити заліснення малопродуктивних сільськогосподарських угідь, упорядкувати полезахисні та схилоукріплювальні лісопосадки, створити водоохоронні ліси.

Необхідним є також формування комплексу інститутів-організацій, які забезпечуватимуть сприяння просуванню продуктів рекреаційного лісокористування на ринку рекреаційних послуг, зокрема надаватимуть консультаційні послуги стосовно специфікації видів лісогосподарської діяльності, яка пов'язана з організацією туристично-рекреаційної діяльності на території лісових біогеоценозів. Такими інститутами-організаціями виступають, зокрема, органи місцевого самоврядування, муніципальні підприємства, що функціонують на основі використання комунального майна, а також інститути дорадницької діяльності. Органи місцевого самоврядування в умовах поглиблення децентралізації влади отримали додатковий перелік повноважень, зокрема в частині користування землями комунальної власності та зміни їх цільового призначення, що створює нові можливості для розширення ареалу здійснення рекреаційного лісокористування. Водночас інститути дорадництва мають доносити увесь необхідний спектр інформації до власників та користувачів лісових угідь щодо можливостей налагодження рекреаційного лісокористування, зокрема через спорудження мережі суб'єктів лісової рекреаційної інфраструктури.

Поєднання зусиль щодо формування інститутів-правил та інститутів-організацій здійснення

рекреаційного лісокористування має відбуватися по відношенню до суб'єктів лісогосподарського підприємництва (філій Державного підприємства «Ліси України» та комунальні лісові господарства), щоб зробити їх повноцінними суб'єктами ринку рекреаційних послуг, а це в підсумку дасть змогу підвищити ефективність виробничо-господарської діяльності цих суб'єктів у цілому.

Належне підґрунтя для формування повноцінних інститутів-правил та інститутів-організацій вже сформовано у зв'язку зі схваленням Державної стратегії управління лісами до 2035 року [7], де рекреаційна діяльність визначена як пріоритет у системі управління лісовим господарством з огляду на наявні ендегенні та екзогенні ризики розвитку національного господарства, існуючий рівень розвитку мережі об'єктів лісогосподарської інфраструктури та структуру лісоресурсного потенціалу країни, а також здатність лісових біогеоценозів продукувати екосистемні послуги. Враховуючи те, що певна частина земель лісового фонду належить до земель природно-заповідного фонду, складовою інституціонального середовища рекреаційного лісокористування виступає Положення про рекреаційну діяльність у межах територій та об'єктів природно-заповідного фонду України [5], де визначено базові складові організації рекреаційної діяльності, умови укладання договору про рекреаційну діяльність, основні напрями та види рекреаційної діяльності в межах територій та об'єктів природно-заповідного фонду, які частково можна використати при регламентації рекреаційної діяльності на базі лісових господарств.

Проте, незважаючи на критично необхідні інституціональні підвалини здійснення рекреаційного лісокористування, які регламентуються вказаними вище нормативно-правовими актами, повноцінна розбудова мережі об'єктів лісової рекреаційної інфраструктури стане можливою за умови розроблення спеціального Положення про рекреаційну діяльність у лісах України.

Таке Положення сформує необхідне інституціональне підґрунтя для розроблення механізмів еколого-економічного забезпечення рекреаційного лісокористування з огляду на те, що рекреаційна діяльність у лісах – це не просто вид господарської діяльності, але і вагомий фактор екологічної стійкості лісових біогеоценозів при дотриманні вимог природоохоронного законодавства в частині забезпечення екологічно допустимого рекреаційного навантаження на лісові біогеоценози. Тому механізми еколого-економічного забезпечення рекреаційного лісокористування повинні охоплювати комплекс методів, інструментів та важелів регуляторного впливу на суб'єкти лісогосподарського підприємництва, щоб, з одного боку, стимулювати розширення масштабів рекреаційного освоєння лісових масивів, а з іншого – не допускати

надмірного рекреаційного навантаження на лісові біогеоценози (рис. 1).

З огляду на теоретичні узагальнення існуючих підходів стосовно еколого-економічного забезпечення рекреаційного лісокористування та результати оцінювання рекреаційного потенціалу українських лісів, такими механізмами виступають:

- ✦ механізм еколого-лісівничого регулювання рекреаційного навантаження на лісові біогеоценози;
- ✦ механізм фінансово-економічного забезпечення розбудови лісової рекреаційної інфраструктури;
- ✦ механізм економічного стимулювання рекреаційного освоєння ресурсного потенціалу лісів.

Механізм економічного стимулювання виділяється окремо у зв'язку з тим, що має вагоме значення як для збереження стійкості лісових біогеоценозів, так і для активізації рекреаційного лісокористування.

Механізм еколого-лісівничого регулювання рекреаційного навантаження на лісові біогеоценози являє собою комплекс методів, способів, інструментів впливу на суб'єкти лісогосподарського підприємництва (філії Державного підприємства «Ліси України», комунальні лісові господарства), які здійснюють рекреаційну діяльність на основі використання складових лісових біогеоценозів в частині дотримання вимог природоохоронного законодавства та індикаторів допустимого рекреаційного навантаження на лісові ландшафти. Саме механізм еколого-лісівничого регулювання рекреаційного навантаження на лісові біогеоценози повинен також охоплювати комплекс заходів, які дадуть змогу сформувати сучасний вид лісівництва – рекреаційне лісівництво. З огляду на очікувані масштаби рекреаційного освоєння потенціалу лісових біогеоценозів рекреаційне лісівництво має стати невід'ємною складовою системи ведення лісового господарства більшості постійних лісокористувачів (філій ДП «Ліси України» та комунальних лісових господарств).

Механізм фінансово-економічного забезпечення розбудови лісової рекреаційної інфраструктури виступає логічним поєднанням бюджетних, фіскальних, кредитних, митних та інших методів регуляторного впливу на суб'єкти рекреаційного лісокористування в частині розроблення проектно-кошторисної документації та безпосереднього спорудження мережі об'єктів рекреаційного облаштування земель лісового фонду, а також залучення сторонніх організацій до даного процесу. У спектрі бюджетних методів слід виокремити можливість фінансування процесів розбудови мережі об'єктів лісової рекреаційної інфраструктури за рахунок коштів спеціального фонду публічних бюджетів – Фонду розвитку лісового господарства, який формуватиметься за рахунок відрахувань рентної плати за спеціальне використання

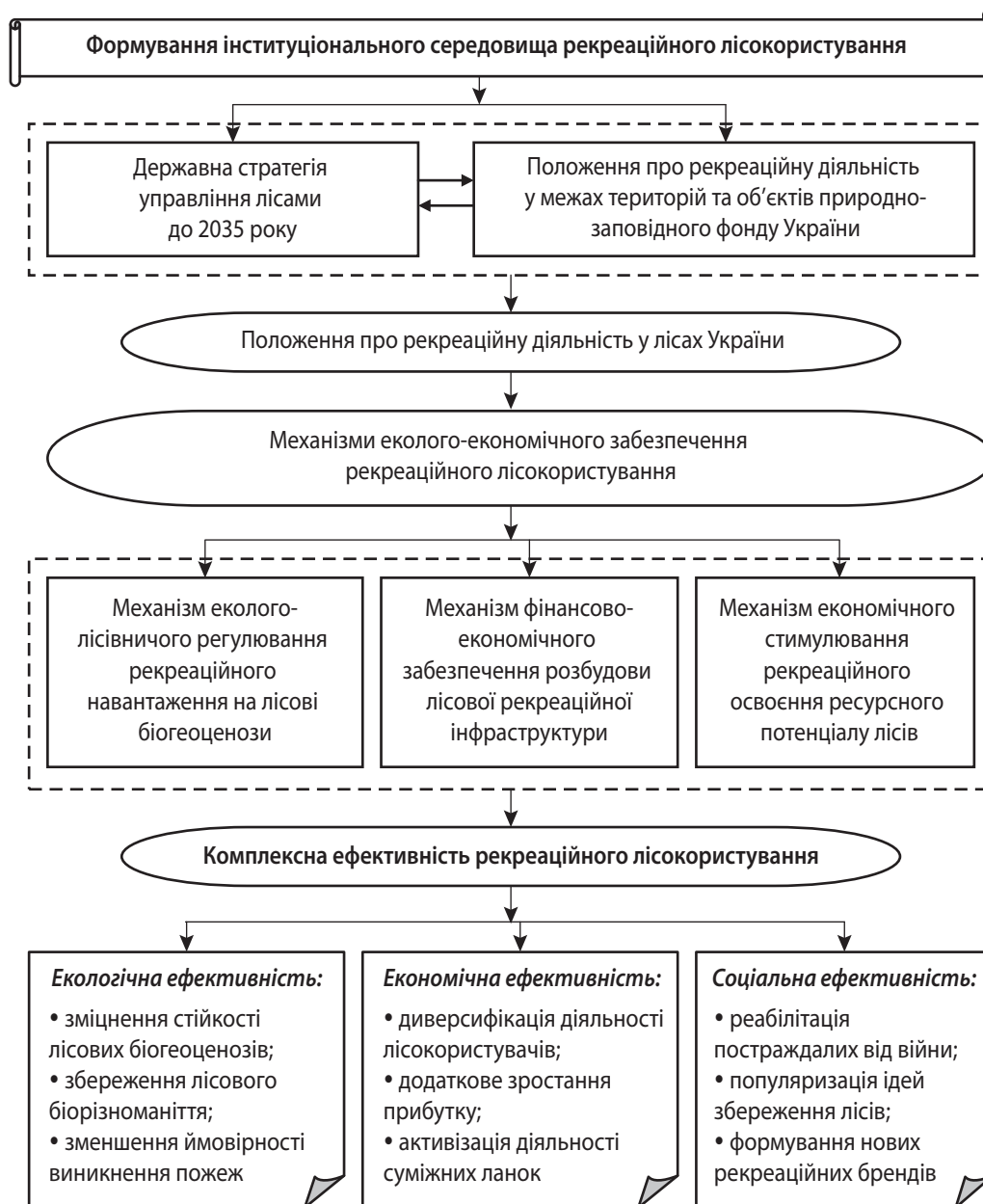
лісових ресурсів, а також інших платежів за користування екосистемними послугами лісів.

Додатковим інструментом фінансування потреб, у тому числі рекреаційного лісокористування, поряд із Фондом розвитку лісового господарства виступають карбонові сертифікати. Власники екосистем, що абсорбують CO₂, продають карбонові квоти, а суб'єкти промислової діяльності їх купують. Такий принцип є ефективнішим, ніж розподіл квот між країнами. World Bank створив і вже провів випробування міжнародної цифрової платформи для випуску й обігу карбонових сертифікатів. Державне агентство лісових ресурсів України (ДАЛРУ) контактує з World Bank, щоб визначити, за яких умов наша країна зможе стати учасником глобальної системи торгівлі карбоновими сертифікатами [9]. Обов'язковою умовою входження України у глобальну мережу торгівлі карбоновими сертифікатами є тотальна диджиталізація системи управління лісовим господарством, щоб мати достовірну інформацію про ресурсні можливості лісів поглинати вуглець. Тобто диверсифікація джерел фінансового забезпечення потреб розбудови мережі об'єктів лісової рекреаційної інфраструктури на пряму залежить від темпів поглиблення цифрової трансформації всіх сегментів лісового сектора національного господарства.

Одним із механізмів еколого-економічного забезпечення рекреаційного лісокористування виступає *механізм економічного стимулювання рекреаційного освоєння ресурсного потенціалу лісів* як сукупність інструментів бюджетного, податкового та кредитного сприяння розбудові мережі об'єктів лісової рекреаційної інфраструктури у формі надання різноманітних фінансових преференцій (податкових і кредитних пільг, податкових каніку, бюджетних доплат) для того, щоб підвищити рівень зацікавленості постійних лісокористувачів у введенні додаткових об'єктів лісової рекреаційної інфраструктури для розширення масштабів рекреаційного лісокористування та підвищення тим самим рівня капіталізації ведення лісового господарства в цілому.

Багатофункціональна спрямованість рекреаційного лісокористування для забезпечення комплексної ефективності здійснення даного виду діяльності потребує синхронного застосування методів та інструментів перерахованих механізмів. Щоб забезпечувався регуляторний вплив як на поведінку постійних лісокористувачів у частині освоєння рекреаційного потенціалу лісів, так і на рівень рекреаційного навантаження на лісові біогеоценози, необхідно поєднати методи та інструменти спонукального і стимулюючого характеру. Комплексна ефективність рекреаційного лісокористування охоплює екологічну, економічну та соціальну ефективність.

Забезпечення екологічної ефективності функціонування мережі об'єктів лісової рекреаційної інфра-

Рис. 1. Інституціональна детермінація механізмів забезпечення комплексної ефективності рекреаційного лісокористування

Джерело: авторська розробка.

структури залежить від зміцнення стійкості лісових біогеоценозів, що стане можливим завдяки дотриманню вимог щодо збереження біологічної стійкості лісів у зонах їх рекреаційної експлуатації, обов'язковій підтримці загального балансу біопродуктивності лісових насаджень, збереженню необхідного рівня саморегуляції в лісових масивах. Досягнення індикаторів економічної ефективності введення мережі об'єктів лісової рекреаційної інфраструктури забезпечується, передусім, через диверсифікацію діяльності постійних лісокористувачів, які одночасно стають і суб'єктами рекреаційної діяльності. Більше того, мова йде як про горизонтальну, так і про вертикальну диверсифікацію, оскільки створення рекреаційного продукту на основі освоєння екосистемних послуг

лісів передбачає і корекцію традиційної структури виробництва продукції, робіт і послуг лісового господарства. Це пов'язано з тим, що спорудження об'єктів лісової рекреаційної інфраструктури вимагає виробництва численних видів будівельних конструкцій, виробів стругального та столярного виробництва, а також різноманітних видів меблів з деревини. Водночас перераховані види дерев'яної продукції з високою доданою вартістю можуть і виробляти суб'єкти малого деревообробного виробництва.

Однією із основних детермінант становлення сектора рекреаційного лісокористування виступає необхідність зростання соціальної ефективності використання рекреаційного потенціалу лісів. Така ефективність рекреаційного лісокористування про-

являтиметься через створення умов для забезпечення реабілітації постраждалих від війни, зокрема мирних громадян і військовослужбовців. Розгалужена мережа філій ДП «Ліси України» та комунальних лісових господарств створює всі можливості для того, щоб налагодити таку реабілітацію в різних регіонах. Елементом соціальної ефективності рекреаційного лісокористування також виступає популяризація збереження лісів через пропагування переваг інфраструктурного облаштування лісових біогеоценозів, які використовуються для потреб рекреаційної індустрії. Зростання соціальної ефективності рекреаційного лісокористування також залежить від формування нових рекреаційних брендів, окремі з яких вже створені на базі потужних лісових господарств Поліського та Карпатського економічних районів.

ВИСНОВКИ

Дослідження показали, що недопущення проявів надмірного рекреаційного навантаження на лісові біогеоценози вимагає формування інституціонального середовища розроблення механізмів еколого-економічного забезпечення рекреаційного лісокористування. Таке інституціональне середовище являє собою симбіоз інститутів-правил та інститутів-організацій, які сформують сучасні світоглядні орієнтації використання рекреаційного потенціалу лісів, а також забезпечать диверсифікацію діяльності постійних лісокористувачів через результативніше залучення у відтворювальний процес корисних властивостей лісових біогеоценозів.

З огляду на те, що процес рекреаційного освоєння сировинної та несировинної складових лісоресурсного потенціалу не передбачає вилучення матеріально-речової субстанції ресурсів лісу з природного стану, саме рекреаційне лісівництво і має виступати фактично запорукою наближеного до природи лісівництва в різноманітних природно-кліматичних зонах. Зважаючи на сказане, рекреаційне лісівництво є також і складовою соціального лісівництва, оскільки в депресивних сільських територіях, які виступають основним ареалом концентрації лісоресурсних благ, лісові біогеоценози є головним територіальним базисом для здійснення підприємницької діяльності й отримання домогосподарствами додаткових доходів.

Механізмами еколого-економічного забезпечення рекреаційного лісокористування (рекреаційного лісівництва) виступають такі механізми: механізм еколого-лісівничого регулювання рекреаційного навантаження на лісові біогеоценози; механізм фінансово-економічного забезпечення розбудови лісової рекреаційної інфраструктури; механізм економічного стимулювання рекреаційного освоєння ресурсного потенціалу лісів. ■

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Буркинський Б. В., Мартієнко А. І., Хумарова Н. І. Інституційні аспекти адміністрування сфери природокористування в Україні. *Економіка України*. 2016. № 1. С. 72–83. URL: http://economyukr.org.ua/docs/EU_16_01_072_uk.pdf
2. Голян В. А. Інституціональне середовище водокористування: сучасний стан та механізми вдосконалення: монографія. Луцьк: Твердиня, 2009. 592 с.
3. Данилишин Б. М. Наукові нариси з економіки природокористування. Київ: РВПС України НАН України, 2008. 280 с.
4. Мединська Н. В. Інституціоналізація економічного механізму ресурсозбереження та енергоефективного природокористування: інвестиційний та секторальний вимір. *Інвестиції: практика та досвід*. 2022. № 11–12. С. 32–38.
5. Наказ Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України «Про затвердження Положення про рекреаційну діяльність у межах територій та об'єктів природно-заповідного фонду України» від 12 вересня 2022 р. № 1043/38379. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1043-22#Text>
6. Опенько І. А., Євсюков Т. О. Еколого-економічні засади раціонального використання та охорони земель під позахисними лісовими насадженнями: монографія. Київ: Компринт, 2016. 183 с.
7. Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Державної стратегії управління лісами України до 2035 року» від 29 грудня 2021 р. № 1777-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1777-2021-p#Text>
8. Територіальні громади в умовах децентралізації: ризики та механізми розвитку: монографія / за ред. Кравціва В. С., Сторонянської І. З. Львів, 2020. 531 с.
9. Юрій Болоховець: Як Україні почати заробляти на карбонових сертифікатах // Економічна правда. 15 грудня 2022. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2022/12/15/695033/>

REFERENCES

- Burkynskyi, B. V., Martiienko, A. I., and Khumarova, N. I. "Institutsiini aspekty administruvannia sfery pryrodokorystuvannia v Ukraini" [Institutional Aspects of the Administration of the Sphere of Nature Management in Ukraine]. *Ekonomika Ukrainy*, no. 1 (2016): 72-83. http://economyukr.org.ua/docs/EU_16_01_072_uk.pdf
- Danylyshyn, B. M. *Naukovi narysy z ekonomiky pryrodokorystuvannia* [Scientific Essays on the Economics of Nature Use]. Kyiv: RVPS Ukrainy NAN Ukrainy, 2008.
- Holian, V. A. *Instytutsionalne seredovyshe vodokorystuvannia: suchasnyi stan ta mekhanizmy vdoskonalennia* [Institutional Environment of Water Use: Current State and Improvement Mechanisms]. Lutsk: Tverdinya, 2009.
- [Legal Act of Ukraine] (2021). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1777-2021-p#Text>
- [Legal Act of Ukraine] (2022). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1043-22#Text>
- Medynska, N. V. "Instytutsionalizatsiia ekonomichnoho mekhanizmu resursozberezhennia ta enerhoefektivnoho pryrodokorystuvannia: investytsiinyi ta sek-

toralnyi vymir" [Institutionalization of the Economic Mechanism of Resource Conservation and Energy-efficient Nature Use: Investment and Sectoral Dimension]. *Investytsii: praktyka ta dosvid*, no. 11-12 (2022): 32-38.

Openko, I. A., and Yevsiukov, T. O. *Ekoloho-ekonomichni zasady ratsionalnoho vykorystannia ta okhorony zemel pid polezakhysnymy lisovymy nasadzhenniamy* [Ecological and Economic Principles of Rational Use and Protection of Lands under Field Protection Forest Plantations]. Kyiv: Komprynt, 2016.

Terytorialni hromady v umovakh detsentralizatsii: ryzyky ta mekhanizmy rozvytku [Territorial Communities in Conditions of Decentralization: Risks and Mechanisms of Development]. Lviv, 2020.

"Yurii Bolokhovets: Yak Ukraini pochaty zarobliaty na karbonovykh sertyfikatakh" [Yuriy Bolokhovets: How Ukraine Can Start Earning from Carbon Certificates]. *Ekonomichna pravda*. December 15, 2022. <https://www.epravda.com.ua/columns/2022/12/15/695033/>